

Det er faktisk fiktion

Om det kommunikative mulighedsrum i Anne Lise Marstrand-Jørgensens historiske roman *Margrete I* (2020)

*Af cand.mag. Karen Saugbjerg
Nærum Gymnasium*

I forordet til *Passages* temanummer om fikcionaliseret historie (2019) indleder redaktørerne med at konstatere, at fænomenet er på mode (Gjerlevsen et al.). Interessen har rod i en lang tradition for ”at bruge fiktionen for at forstå fortiden” (s. 7), og i den sammenhæng kommer man ikke uden om den historiske roman, der for længst har cementeret sin status som skønlitterær genre. Siden Walter Scotts udgivelse af *Waverley* i 1814 har fikcionaliseret historie i romanform været stærkt repræsenteret i vestlig litteratur, i Danmark med B.S. Ingemanns *Valdemar Sejr* (1826) som udspring, over Johannes V. Jensens kanoniske *Kongens Fald* (1901) og frem til exofiktion som samlebetegnelse for en ny tendens i 2010’erne, der med sit fokus på virkelige og ofte oversete individer afspejler et blomstrende engagement i historiske personligheder (Gjerlevsen et al., 2019, s. 4 ff.).

Som en del af denne nyvundne interesse for fikcionaliseret historie udkom i 2020 den historiske roman *Margrete I* af Anne Lise Marstrand-Jørgensen. *Margrete* er også på mode i det 21. århundrede. I 2000 udkom *Rigets frue. Margrete I* i samme genre af Maria Helleberg, og spillefilmen *Margrete den Første*, skrevet og instrueret af Charlotte Sieling, havde premiere i 2021. Historiker Vivian Etting fungerede som historisk konsulent på filmen, og hun er desuden forfatter til biografien *Margrete den første. En regent og hendes samtid*, oprindeligt fra 1986 og genudgivet i fjerde udgave i 2021. Fælles for værkerne er, at de alle kredser om dronningens mytiske livshistorie med Kalmarunionens grundlæggelse som kronen på værket.

Margrete og *hendes samtid* fascinerer, og ligeså gør fortællingen om hende, som den kommer til udtryk i Marstrand-Jørgensens aktuelle roman. Et kendetegn ved den historiske romangener er spændingen mellem fakta og fiktion, og her er det i høj grad iscenesættelsen af historiske personer og omstændigheder, som rummer en særlig tiltrækningskraft. Genren har rum til at formidle realhistoriske elementer som en del af den fiktive fortælling, og det er mit sigte at undersøge, hvordan denne iscenesættelse af historien gestalter sig som kommuni-

kativt greb i *Margrete I*. Nærmere bestemt belyser jeg, hvordan Marstrand-Jørgensen kommunikerer historiske fakta om middelalderdronningen inden for rammen af sit fiktive værk, og til det formål benytter jeg Etings historiefaglige biografi som målestok for romanens faktuelle elementer. Jeg begynder med en præsentation af forskellige perspektiver på den historiske roman som genre og på historie som epistemologisk problemstilling. Derpå følger en redegørelse for retorisk fikcionalitetsteori, som danner grundlag for selve analysen, og afslutningsvis diskuterer jeg analysens hovedpointer i relation til spørgsmålet om fiktionens kommunikative mulighedsrum.

Historiske fortællinger som et spørgsmål om fakta og fiktion

Den historiske roman som genre

Som genre er historisk fiktion et tvetydigt fænomen. Det historiske vidner om et faktisk og virkeligt aspekt, mens det fiktive er et tegn på noget opdigtet, og genren udgør således et spændingsfelt mellem de to størrelser. Min interesse ligger i den historiske romangens mulighedsrum som kommunikativt redskab i krydsningen mellem det fiktive og det faktuelle, og jeg vil indlede med en kort genreteoretisk gennemgang som grundlæggende forståelsesramme for spændingen mellem fakta og fiktion.

The Historical Novel (1955) af Georg Lukács regnes for at være et af de mest indflydelsesrige værker om den historiske roman (Gjerlevsen, 2020, s. 117 ff.). Lukács undersøger genrens historiske udvikling og betragter den som ”the direct continuation of the great realistic social novel of the eighteenth century” (1976, s. 30). Han peger på en nyvunden historiebevidsthed ved overgangen til det 19. århundrede, der kommer til udtryk i den nye roman-genre som en måde at bringe ”the past to life as the prehistory of the present” (s. 57).

Mens Lukács fokuserer på genrens udvikling, forsøger en teoretiker som Avrom Fleishman at nærme sig en definatorisk genreforståelse. I *The English Historical Novel: Walter Scott to Virginia Woolf* (1971) lægger han vægt på, at en historisk roman foregår i realistiske omgivelser, indeholder historiske begivenheder og rummer mindst én realhistorisk karakter (s. 3). Også Harry Shaw og Richard Maxwell peger på de realhistoriske elementer som et genredefinerende træk, men i modsætning til Fleishman anlægger de et retorisk genreperspektiv (Gjerlevsen, 2020, s. 118). I *The Forms of Historical Fiction: Sir Walter Scott and His Successors* (1983) taler Shaw om en særlig læserforventning: ”When we read historical novels, we take their events, characters, settings, and language to be historical” (s. 21). Maxwell knytter genren sammen med en særskilt læsepraksis, når han i *The Historical Novel in Europe*,

1650-1950 (2009) fremhæver den historiske roman som en invitation til en specifik måde at læse på (s. 2).

Maxwell sætter desuden ord på genrens hybriditet ved at sammenligne historikerens og den historiske romanforfatters arbejdsgang. Han peger på det historiske kildemateriale som deres fælles udgangspunkt og nævner en kronologi som eksempel. Kronologien vil til alle tider indeholde ubestemtheder i mellemrummene mellem datoer eller begivenheder, og den afdækker derfor kun dele af historien. Herfra skilles vejene, for mens historikeren vil forsøge at nærme sig ubestemthederne med yderligere forskning, står det forfatteren frit for at fiktionisere (s. 19). Med sit eksempel illustrerer Maxwell et vedkommende aspekt ved genren, fordi det leder frem til spørgsmålet om fiktionens kommunikative rum til formidling af historiske fakta.

Den retoriske genreforståelse hos Shaw og Maxwell falder godt i tråd med fikcionalitet som retorisk tilgang, og jeg skal kommentere nærmere på denne sammenhæng i et senere afsnit, der begrundet mit valg af fikcionalitet som metodisk afsæt for analysen af *Margrete I*. Inden da vil jeg vende blikket mod forholdet mellem historisk fiktion og historieskrivning, for et er at opnå forståelse for relationen mellem fakta og fiktion i den historiske roman som genre, noget andet og mere grundlæggende er at nærme sig en historieforståelse, der kan kvalificere brugen af fakta og historie som begreber.

Historieskrivning som refleksion eller repræsentation?

Når den historiske roman som genre ifølge Fleishman er kendetegnet ved sin brug af real-historiske elementer, kan man spørge til, hvordan sådanne elementer skal forstås. Afspejler de historien som tidløse vidnesbyrd om dele af fortiden, eller er der snarere tale om en sproglig gengivelse betinget af gengivelsens kontekst? Ifølge Georg Iggers afhænger svaret på spørgsmålet af svargiverens underliggende historieforståelse. Nærmere bestemt rækker problematikken ind i en epistemologisk diskussion om menneskets adgang til historien (2005, s. 1 ff.). Vi udtrykker os om fortiden gennem fortællinger om den, pointerer Iggers (s. 2), og spørgsmålet bliver da, om historiografiske tekster skal opfattes som verificerbare eller som konstruktioner.

I 1973 kom historikeren Hayden White med det kontroversielle udsagn, at historiografi er en litterær størrelse snarere end en videnskabelig disciplin (s. x-xi). Historieskrivning skal på den måde forstås som en narrativ konstruktion baseret på historikerens udvælgelse af data "from the *unprocessed historical record*" (s. 5), og i den forbindelse fremhæver White konstruk-

tionens fiktive aspekt: "Historians may not like to think of their works as translations of fact into fictions; but this is one of the effects of their works" (1978, s. 91-92). Han påpeger desuden, at historikeren er underlagt diskursive tænkemåder og sproglige normer, der betinger den historiografiske stil og således måden at konstruere den historiske narrativ på (1973, s. 426).

White er en del af bevægelsen omkring den sproglige vending, der gjorde sit indtog i slutningen af 1960'erne, og han er blevet anset for at være poststrukturalistisk i sin tænkning (Doran, 2015, s. 28). I den sammenhæng er det værd at nævne Jacques Derrida og hans berømte udsagn om, at der ikke findes noget uden for teksten (1976, s. 163). Sproget er ifølge Derrida ikke et neutralt medium, der henviser til en transcendent mening uden for sig selv, men er derimod et spil af forskellige diskurser som sproglige repræsentationer af virkeligheden (1978, s. 280). Han peger følgelig på et indlejret paradoks i sproget som virkelighedsbetingelse. Han kalder det at være "trapped in a kind of circle" (ibid.), for det er umuligt at kritisere et hvilket som helst koncept uden at benytte sig af det sprog, der allerede er en del af konceptet som diskurs. Hvad angår Whites position, viser paradokset sig i opfattelsen af historien som utilgængelig i alle andre henseender end vores sproglige repræsentation.

Denne relativistiske tankegang skal ikke forstås som poststrukturalismens afvisning af virkeligheden. White forkaster ikke eksistensen af en historisk fortid (1978, s. 121). Vores virkelighedserfaring er imidlertid betinget af vores måde at repræsentere verden på gennem sproget (Culler, 2011, s. 137 ff.), og heri kommer postmodernismens syn på viden som en relativ størrelse til udtryk. I tråd med poststrukturalismens sprogforståelse dekonstrueres metafortællingen om det 'virkelige' som et empirisk fænomen, vi kan være enige om (Waugh, 2001, s. 293). Diskussionen om historiografi er følgelig også blevet omtalt som en debat mellem postmodernister og empirister (Korhonen, 2006, s. 14).

Med sit relativistiske historiesyn indledte White et paradigmeskifte inden for historiefeltet, der fortsat inspirerer til nye måder at anskue historien på (Doran, 2015, s. 13). I kølvandet har forskere dog indtaget mindre kompromisløse positioner, i takt med at poststrukturalismens brændpunkt er kommet på afstand (s. 27). På den baggrund kan man hævde, at Whites historiesyn grundlæggende er *for* poststrukturalistisk, fanget i det derridaske cirkelparadoks og strandet i en epistemologisk diskussion, hvor vi ikke når længere end til dekonstruktionen af det sande og det virkelige.

Historikere såvel som litterater har reageret på Whites kontroversielle synspunkter. Inden for historiedisciplinen anerkender man delvist Whites standpunkt, for så vidt som

historiografiske tekster kan være opbygget efter narrative strukturer og ikke kan bevises empirisk. Samtidig lægger man afstand til den relativistiske tænkemåde og afviser historiografi som et litterært og uvidenskabeligt produkt (Kuukkanen, 2015, s. 1 ff.). Inden for det litteraturvidenskabelige felt har kritikere udvist særlig skepsis over for tendensen til at sætte lighedstegn mellem narrativitet og fikcionalitet. Med sin påstand om fikcionalisering som et vilkår i konstruktionen af historiske narrativer udviser White nemlig grænsen mellem fiktion og ikkefiktion (Kindt, 2008, s. 30). Dorrit Cohn går direkte i rette med hans perspektiv, når hun i ”Signposts of Fictionality” (1990) undersøger fiktive og ikkefiktive narrativer som to forskellige genrer. I den forbindelse fremhæver hun historiske narrativer som et eksempel på ikkefiktion (s. 779).

På hvilken måde skal man da forstå relationen mellem historie og fiktion? White mener, at historisk fiktion og historiske narrativer rækker ind i hinanden, mens hans kritikere adskiller de to størrelser generisk som henholdsvis fiktion og ikkefiktion. Min historieforståelse adskiller sig fra Whites, eftersom jeg ikke betvivler det faktuelle i historiografiske tekster. Jeg stiller mig som en del af kompromiset efter den sproglige vending, hvor man har forkastet illusionen om en metadiskursiv refleksion af fortiden, uden at alt bliver til fiktion af den grund. I tråd med Cohns perspektiv opfatter jeg ikke historiske narrativer som en fikcionaliseret konstruktion, men derimod som en ikkefiktiv narrativ. I spørgsmålet om de realhistoriske elementer, der er med til at kendetegne den historiske romanggenre som en krydsning mellem historie og skønlitteratur, forstår jeg elementerne ontologisk som en repræsentation af historisk arkivmateriale – fikcionaliseret af den historiske romanforfatter på baggrund af arkivmaterialet i sin original eller efter historikerens videnskabelige formidling af materialet gennem en ikkefiktiv narrativ. Denne tilgang tillader mig at tale om genrens realhistoriske elementer som historiske fakta i fikcionaliseret form. I det følgende afsnit om fikcionalitetsteori vil jeg komme nærmere ind på, hvordan fikcionalitet som retorisk tilgang understøtter en sådan historieforståelse.

Fikcionalitet og faktualitet i den historiske roman

Fikcionalitet som kommunikativ strategi

Efter White og den sproglige vending gjorde litterater altså fælles front mod tendensen til at nedbryde grænsen mellem fiktion og ikkefiktion. Sidenhen har der imidlertid hersket intern uenighed om, hvordan denne grænse bør trækkes, og i den forbindelse har retorisk fikcionalitetsteori vundet stigende indpas som en særlig måde at anskue fiktion på (Zetterberg-

Nielsen, H. & S. 2019). I 2007 udgav Richard Walsh værket *The Rhetoric of Fictionality*, hvori han foreslår, at fikcionalitet med fordel kan opfattes som en retorisk kvalitet på tværs af fiktion og ikkefiktion som genrer (s. 5 ff.).

Walsh beskriver retorisk fikcionalitet som en kommunikativ strategi, hvor afsenderen benytter sproget med henblik på at sende et særligt signal til modtageren om at forstå indholdet i relation til en bestemt kontekst – og det karakteristiske ved denne strategi er, at det pågældende indhold er fiktivt (s. 13 ff.). Eftersom fikcionalitet kan optræde i både fiktion og ikkefiktion, er der ifølge Walsh tale om "[a] serious use of language within a real-world communicative framework" (s. 16). Konteksten er her afgørende som kommunikationens ramme, og i den forbindelse retter han blikket mod Dan Sperber og Deirdre Wilsons relevanstheori (s. 23 ff.). Teorien bygger på en af Paul Grices fire maksimer for kommunikation, nemlig den om relevans, og afviser samtidig maksimen om sandhed: "for the purposes of communication, the propositional criterion of truth is a subordinate consideration to the contextual, pragmatic criterion of relevance" (s. 27). Tanken er, at en modtager altid vil forsøge at nå frem til den mest relevante fortolkning af afsenders udsagn (s. 25), og kriteriet om sandhed er underordnet i den forstand, at relevansen og ikke sandheden er en del af kommunikationens mellemregning: "relevance depends only upon the truth status of outputs of the communicative process" (s. 29). Walsh overfører relevanstheorien til sit retoriske fikcionalitetskoncept ved at foreslå, at forudsætningen for fikcionalitet som kommunikativ strategi ikke er sandhedsbetinget. Den knytter sig derimod til relevansen af meddelelsens fiktive element (s. 30).

Walsh bryder med en lang tradition for at behandle fiktion som en genre, når han betragter fikcionalitet som en diskursiv modus uden generisk tilhørsforhold. En af de teoretikere, hvis perspektiv han positionerer sig imod, er Cohn (Gjerlevsen & Nielsen, 2020, s. 20), når hun i "Signposts of Fictionality" undersøger historiske narrativer som et eksempel på ikkefiktion. Til at skelne fiktion fra ikkefiktion peger hun nemlig på en række distinkte fiktionstræk, der ikke kan optræde i ikkefiktive narrativer (Cohn, 1990, s. 800). Det er netop denne distinktion, som Walsh udfordrer ved at sondre mellem generisk fiktion og fikcionalitet som strategi.

Fikcionalitet i perspektiv

Hensigten med denne artikel er at undersøge det kommunikative mulighedsrum i den historiske roman gennem en analyse af faktaformidlingen i *Margrete I*. Før jeg redegør

nærmere for min analytiske fremgangsmåde, vil jeg kommentere på min brug af retorisk fikcionalitetsteori i samspil med de genreteoretiske og historiografiske perspektiver, jeg har præsenteret.

Jeg hævdede tidligere, at fikcionalitet som retorisk tilgang stemmer godt overens med den historiske roman set fra et retorisk genreperspektiv. Nærmere bestemt resonerer forventningen om genrens realhistoriske forlæg med fikcionalitet som en strategi, der er betinget af en modtagers forventning om relevansen af afsenders fiktive diskurs. Begge hviler nemlig på en gensidig forståelse mellem forfatter og læser, hvor det opfundne hele tiden forstås i relation til den kontekstuelle, historiske ramme. Mit metodiske fundament er på den måde en kombination af retorisk genreteori og retorisk fikcionalitetsteori.

Hvad angår relationen mellem fikcionalitet og historiografi, afviser fikcionalitetsteorien Whites synspunkt på historieskrivning som fikcionaliseret i kraft af den narrative struktur. Samtidig anerkender den, at alle narrativer er konstruktioner, hvor fikcionalitet altså kan være til stede som diskursiv modus i både fiktion og ikkefiktion (Nielsen et al., 2015b, s. 108). Heri ligger der ikke kun en delvis kritik af White, men også af hans kritikere, eftersom man har afvist Whites tendens til at udviske grænsen mellem fiktion og ikkefiktion ved at genoprette det skarpe genreskel (jf. Cohns fiktionstegn). Fikcionalitetsteorien nedbryder ikke grænsen, men anser altså fikcionalitet som en retorisk strategi på tværs af genreskellet.

Retorisk fikcionalitetsteori tager ligeledes afstand fra det bredere postmoderne opgør med sandhed som fænomen. Fikcionalitet forstået som et kommunikativt redskab ”går hånd i hånd med sandhed og videnskab med [...] udgangspunkt i en fast tro på, at der findes fakta og sandheder”, som Karen Hvidtfeldt og Henrik Skov Nielsen (2019) har formuleret det (s. 7). På den måde falder fikcionalitet som retorisk tilgang godt i tråd med den historieforståelse, jeg anførte i forrige afsnit: Den historiske romangenrens realhistoriske elementer kan anskues som historiske fakta.

Jeg fastslog også min opfattelse af historiografiske tekster som ikkefiktive og opbygget efter narrative principper. Når jeg sætter fokus på Marstrand-Jørgensens måde at kommunikere historiske fakta på i sin roman, handler det altså ikke om at problematisere den faktuelle værdi i historieskrivning. Hensigten er ikke at plædere for historisk fiktion som et historiografisk alternativ. I tråd med den retoriske fikcionalitetsteori opretholder jeg derimod skellet mellem de to genrer som henholdsvis fiktion og ikkefiktion, og historieskrivningen er da en forudsætning for at kunne undersøge romanens formidling af det faktuelle. Jeg benytter som nævnt Ettings historiefaglige biografi som grundlag for at kunne udpege de faktuelle,

historiske elementer i *Margrete I*, for ved at sammenholde de to værker kan jeg identificere de passager hos Marstrand-Jørgensen, der bygger på historiske fakta.

Fiktionalitet og faktualitet som analytiske redskaber

Tilbage står spørgsmålet om, hvordan retorisk fiktionalitetsteori så helt konkret kan bruges til at analysere formidlingen af historiske fakta i *Margrete I*. Siden *The Rhetoric of Fictionality* (2007) har forskere videreudviklet Walshs retoriske koncept, og jeg vil lave tre nedslag i forskningsbidragene som afsæt for min analyse. Foranlediget af mit fokus på historiske fakta vil jeg desuden præsentere faktualitet som et retorisk begreb, der kan bruges i samspil med fiktionalitet.

Henrik Skov Nielsen, James Phelan og Richard Walsh stiller skarpt på vekselvirkningen mellem fiktion og ikkefiktion. I artiklen ”Ten Theses of Fictionality” (2015a) beskriver de fiktionalitet som ”fictive discourse as a mode” (s. 62) og skelner i den forbindelse mellem global og lokal fiktionalitet: ”Global fictions can contain passages of nonfictionality, and global nonfictions can contain passages of fictionality” (s. 67). Fiktionalitet som diskursiv modus knytter sig på den måde til en skala, hvor graden af fiktion spænder mellem global og lokal (Nielsen et al., 2015b, s. 103 ff.). I spørgsmålet om genre uddyber forfatterne, at ”generic frameworks signal the *global status* of a text as either fiction, nonfiction, or ambiguous” (s. 105).

Til at illustrere fiktionalitetsskalaen fremhæver Nielsen og kolleger bl.a. Suzanne Collins’ trilogi *The Hunger Games* og Jane Austens roman *Persuasion* som eksempler på generisk fiktion med globale, fiktive diskurser. Graden af fiktionalitet adskiller sig imidlertid, eftersom Austens roman bygger på 1800-tallets virkelige England – man kunne kalde det et lokalt, ikkefiktivt element – mens Collins’ univers er en opdigtet dystopi. Målt i forhold til fiktionalitetsskalaen befinder *The Hunger Games* sig længere ude mod skalaens globale pol, da graden af det opfundne er større end i *Persuasion* (s. 104). Teorien åbner for et differentieret blik på Marstrand-Jørgensens historiske roman: Der er tale om generisk fiktion med en global, fiktiv diskurs, som på lokalt plan kan indtage en ikkefiktiv modus – og det er på dette niveau, jeg vil undersøge romanens faktaformidling. Der er nemlig tale om en lokal, ikkefiktiv diskurs i *Margrete I*, når de realhistoriske elementer viser sig.

For at udbygge idéen om det lokalt ikkefiktive vil jeg rette blikket mod Monika Fludernik og Marie-Laure Ryans introduktion til faktualitet i *Narrative Factuality: A Handbook* (2020). De peger på nødvendigheden af at genindføre ”the commitment to facts of certain

types of narratives” i en tid, hvor ”post-truth” er blevet en udbredt term (s. 1). Til det formål foreslår de en retorisk forståelse af faktualitet som ”the propositional content of a felicitous assertion” (s. 3), og i ”Factual Narration in Narratology” fra samme antologi foreslår Fludernik videre, at faktualitet løsrives fra ikkefiktion (Fludernik, 2020, s. 64). Faktualitet skal således forstås som en retorisk kvalitet, der i lighed med fikcionalitet kan optræde på tværs af fiktion og ikkefiktion som genrer, og følgelig kan begrebet dække over den ikkefiktive diskurs, som Nielsen og kolleger beskriver.¹ Som det vil blive tydeligt gennem min analyse af værket, kan man i *Margrete I* tale om fikcionalitet som global strategi og faktualitet som lokal strategi.

I ”Distinguishing Fictionality” (2020) foreslår Simona Zetterberg Gjerlevsen og Henrik Skov Nielsen en klar definition af fikcionalitet: ”We define *fictionality* as intentionally signaled, communicated invention” (s. 23). Signalet om fikcionalitet kan både være kontekstuel, semantisk og syntaktisk, og på den måde sammentænker de Walshs pragmatiske og kontekstorienterede tilgang med muligheden for at identificere tekstuelle fikcionalitetstegn (s. 23 ff.). Med deres teori er det muligt at pege konkret på den faktuelle diskurs i *Margrete I*. Nærmere bestemt vil jeg overføre definitionen af fikcionalitet til faktualitetsbegrebet ved at betragte det som en kommunikativ strategi, hvor afsenderen bevidst signalerer, at der *ikke* er tale om noget opfundet. Det falder i tråd med Fludernik og Ryans faktualitetsforståelse, eftersom begge tilgange er retoriske i deres vægt på afsenderens intention. Signalet om den faktuelle modus vil følgelig komme til udtryk gennem faktualitetstegn, og det vil jeg bruge som metodisk afsæt i min analyse af, hvordan Marstrand-Jørgensen kommunikerer historiske fakta.

Til at nuancere billedet af romanens faktuelle diskurs vil jeg som det sidste nedslag rette blikket mod Valdemar Nielsen Pold og Simona Zetterberg-Nielsen, der i ”Fikcionalitet i idéhistorie” (under udgivelse) foreslår en udvidet forståelse af Nielsen og kollegers teori om lokal fikcionalitetsbrug: ”[P]å lokalt plan kan [der] findes forskellige *typer* af fikcionalitet” (s. 4). Her peger de på forskellige former for figurativ sprogbrug som typer af en lokal, fiktiv diskurs (ibid.). Jeg vil tilsvarende forsøge at pege på forskellige typer af faktualitet på lokalt niveau i *Margrete I*. Det vil sige, at jeg overfører teorien om lokale typer til faktualitetskonceptet, og for at kunne differentiere yderligere mellem typerne vil jeg desuden skelne mellem grader af lokal faktualitet – inspireret af Nielsen og kolleger, der anser graden af

---

¹ Set i lyset af artiklens fokus på fakta i den historiske roman benytter jeg ’ikkefiktiv’ og ’faktuel’ synonymt.

fiktionalitet som et samlet udtryk for, hvor udførligt og vedvarende det opfundne er (Nielsen et al., 2015b, s. 104). Min hensigt er altså at kombinere de to koncepter – lokale fiktionalitets-typer og grader af fiktionalitet – for på den måde at undersøge graden af forskellige typer af faktualitet.

I Marstrand-Jørgensens historiske roman er der nemlig forskel på, hvor tydeligt det faktuelle optræder, og jeg undersøger derfor brugen af faktualitet ud fra den antagelse, at den lokale diskurs viser sig med forskellige grader af synlighed. Det betyder, at romanens fiktive og faktuelle diskurser ikke altid er klart adskilte, og faktaformidlingen bliver følgelig et spørgsmål om, hvordan fiktionalitet og faktualitet bruges i samspil. Begge strategier kan ændre sig i grad, alt efter hvor synlig den lokale diskurs (og dermed det realhistoriske) er. Hvis den lokale, faktuelle diskurs fremtræder tydeligt adskilt fra værkets globale, fiktive diskurs, er graden af faktualitet høj, mens graden af fiktionalitet er lav – og er den faktuelle diskurs omvendt mindre synlig og indlejret i værkets fiktive diskurs, falder graden af faktualitet, mens graden af fiktionalitet stiger.

At tegne et portræt af dronningen

I forordet til sin biografi om Margrete I kommenterer Etting på sit arbejde med værket som historieskrivning: ”at tegne et portræt af dronningen ud fra de bevarede breve og beretninger” (2021, s. 6). I den forbindelse er det værd at fremhæve Maxwells udsagn om historikeren og den historiske romanforfatter, der behandler samme kildemateriale efter forskellige arbejdsmetoder. Forskellen kan nemlig betragtes som et spørgsmål om faktualitet og fiktionalitet, hvor historikeren og forfatteren altså benytter sig af hver deres kommunikative strategi. Ettings beskrivelse er også rammende for Marstrand-Jørgensens formål, som hun ikke kan sætte ord på i romanen, og som er udgangspunktet for mit egentlige analysefokus: I lighed med Etting forsøger hun ”at tegne et portræt af dronningen ud fra de bevarede breve og beretninger” (ibid.), men det er med fiktionalitet og ikke faktualitet som overordnet strategi. Her er det som nævnt min hensigt at undersøge, hvordan forfatteren bruger faktualitet på lokalt plan i samspil med fiktionalitet på værkets globale plan til at formidle historiske fakta gennem sit portræt af Margrete.

Til at belyse faktaformidlingen har jeg inddelt romanens lokale, faktuelle diskurs i tre gradtyper: 1) fakta, 2) fakta kommunikeret med fiktionalitet som form og 3) fakta kommunikeret med fiktionalitet som indhold. Som det vil fremgå, bliver diskursen gradvist mindre synlig for hver type og tiltagende indlejret i den globale, fiktive diskurs.

1. Fakta

I *Margrete I* viser den faktuelle diskurs sig først og fremmest gennem åbenlyse faktualitetstegn, der optræder momentvis på lokalt plan og som en integreret del af den fiktive fortælling. Her er tale om tidsangivelser og egennavne, der manifesterer sig som fortællingens historiske referenceramme. Det tidslige flettes ofte ind som en sidebemærkning: ”Det er første gang, Margrete for alvor mærker krigens pris [...] Midt i maj 1364 slår vejret om” (Marstrand-Jørgensen, 2020, s. 100). Omtalen af ”maj 1364” er det, jeg kalder et åbenlyst faktualitetstegn – et tydeligt signal til læseren om, at denne del af fortællingen har sit udspring i det pågældende historiske år. At der faktisk er tale om et autentisk årstal, bekræftes hos Etting (2021, s. 18 ff.), og det samme gælder romanens brug af navne på personer og steder.

Det er desuden et åbenlyst tegn på faktualitet, når romanen benytter anførselstegn til at gengive ordlyden i et brev. Afsenderen er den 17-årige Margrete, der skriver til sin mand:

”Vide skal I, min kære herre, at jeg og mine tjenere lider stor nød på mad og drikke, så hverken de eller jeg får, hvad vi behøver. Og derfor beder vi Jer, min kære herre, at I finder en udvej til, at det kan bedres, så at ikke de, der er hos mig, skal skilles fra mig for hungers skyld.” (Marstrand-Jørgensen, 2020, s. 219)

Resten af brevet er parafraseret gennem Margretes tanker (s. 220), mens anførselstegnene altså peger på, at brevets ordlyd her har ophav uden for fortællingens fiktive ramme. Romanen indeholder også anførselstegn til markering af replikker, men eftersom replikkerne er fiktive, har man som læser ikke problemer med at skelne: Replikernes anførselstegn står som åbenlyse fikcionalitetstegn, mens brevets anførselstegn er et klart signal om faktualitet. I sin biografi citerer Etting det originale brev efter nøjagtig samme ordlyd og bekræfter altså endnu en gang, at der er tale om historiske fakta i romanen (2021, s. 25 ff.).

Denne første type er det tydeligste udtryk for værkets faktuelle diskurs med en høj grad af faktualitet og uden nogen fremtrædende grad af fikcionalitet. Tidsangivelser og egennavne fungerer som historiske bindeled, og med brevet bringer Marstrand-Jørgensen et autentisk element ind i fortællingen ved at lade den historiske Margrete tale gennem romanens fikcionaliserede karakter. Alt i alt fremstår faktualitetstegnene som selvstændige vidnesbyrd om værkets realhistoriske fundament. Fortællingen er konstrueret rundt om disse tegn, og i mellemrummene bliver det mindre entydigt, hvornår det faktuelle er til stede på lokalt plan.

2. Fakta kommunikeret med fikcionalitet som form

Margretes brev er romanens eneste tilfælde med anførselstegn som et tydeligt signal om faktualitet. Fortællingen rummer imidlertid adskillige eksempler på breve og andre dokumenter, der har historisk belæg, og hvis indhold er gengivet i parafraseret form. Parafrasen foreligger som oftest i Margretes tanker, og det samme gælder historiske begivenhedsforløb og generelle samfundsforhold, hvor dronningens indre ræsonnementer fungerer som læserens primære kilde til information. I de pågældende passager optræder der løsrevne faktualitetstegn i form af egennavne, årstal eller eksplicit henvisning til det givne dokument eller begivenhedsforløb, som peger på tankegengivelsens faktuelle diskurs.

Det karakteristiske ved denne anden type er altså, at faktualitet og fikcionalitet indgår i et samspil, der fremskriver den faktuelle diskurs. På et tidspunkt sender Margrete sine rådgivere afsted med et brev,

hvor hun tilbyder hanseaterne en endegyldig fredsslutning [...]. Den gang forekom det hende idiotisk at lægge så uforsonlig en linje [...]. [Nu] viser ufreden sig [...] i al sin ironi at være et stærkt kort på hendes og Olufs hånd. (Marstrand-Jørgensen, 2020, s. 355)

I den sammenhæng er det interessant at sammenholde fortællingen med Ettings beskrivelse, for ud over at bekræfte brevets faktuelle grundlag kan sammenligningen også belyse romanens vekselvirkning mellem faktualitet og fikcionalitet. Hos Etting lyder det:

[Rådgiverne overbragte] på dronning Margretes vegne et forslag om fred [...]. Henvendelsen vakte stor forbavselse i Hanseforbundet [...]. Man har helt klart ikke forventet, at den unge dronning nu trådte frem på den politiske scene som selvstændig aktør [...]. [Det er] en bemærkelsesværdig handlekraftig kvinde, som vi her møder. (2021, s. 30)

Etting beskriver her Margrete som ”bemærkelsesværdig handlekraftig” på baggrund af brevet som historisk kilde – og det er den selvsamme dronning, vi møder i fiktionen, hvor Marstrand-Jørgensen har fikcionaliseret ud fra kildematerialet. I citatet ovenfor kan man læse Margretes fiktive tanker som et udtryk for bemærkelsesværdig handlekraft, når den tidligere uforsonlige linje, hun fandt idiotisk, pludselig viser sig som et trumfkort. Alt i alt er der tale om en kompleks brug af brevet som en del af værkets faktuelle diskurs – i første omgang brevets omtale som et faktualitetstegn, der peger på den faktuelle diskurs i Margretes fiktive tankegengivelse af brevets indhold og politiske omstændighed, og følgelig tankegengivelsen

som et fikionalitetsgreb til at skildre dronningens personlighed, som den fremstår på baggrund af det originale brev.

Marstrand-Jørgensen benytter med andre ord fikionalitet som et formmæssigt greb til at kommunikere historiske fakta. Den faktuelle diskurs er indlejret i det, der ellers forekommer at være fiktivt, og graden af faktualitet er derfor mindre end den, der kendetegner forrige type (1. fakta), mens graden af fikionalitet er større. Som eksemplet ovenfor illustrerer, nuancerer romanen desuden sin faktuelle diskurs ved at kommunikere nogle af de egenskaber hos Margrete, som Etting fremhæver på baggrund af det historiske kildemateriale. Foruden at være ren gengivelse af historiske omstændigheder bliver det faktuelle altså også et led i romanens portræt af dronningen og hendes politiske rolle.

3. Fakta kommunikeret med fikionalitet som indhold

Indtil nu har jeg undersøgt den faktuelle diskurs i *Margrete I* ud fra to lokale typer med forskellige grader af faktualitet og fikionalitet – fra første type (1. fakta) til anden type (2. fakta kommunikeret med fikionalitet som form) falder faktualitetsgraden, mens fikionalitetsgraden stiger. I den tredje og sidste type, som jeg vil fremhæve, fortsætter denne tendens i kraft af en række åbenlyst fiktive elementer i fortællingen, der bruges til at kommunikere fakta.

Et af disse elementer er Margretes barndom, som den er konstrueret i romanen ud fra det brev, hun skriver til sin mand i en alder af 17 år. I sin biografi bruger Etting brevet som kilde til at portrættere dronningen: ”Brevet giver os for første gang en fornemmelse af dronning Margretes personlighed. Kun 17 år gammel er hendes myndige og handlekraftige karakter klart fremherskende” (2021, s. 26). Igen har Marstrand-Jørgensen rum til at fikionalisere. Ifølge Etting er brevet det tidligste vidnesbyrd om Margretes personlighed, men romanen begynder allerede syv år tidligere, da den unge dronning er ti år og endnu kun et barn. Historiske kilder tegner her et ydre billede af begivenhedsforløbet (s. 16 ff.), men fortæller altså intet om dronningens væsen før det personlige brev. I romanen fremstår barnet Margrete imidlertid som spire til de personlighedstræk, Etting fremhæver – myndighed og handlekraft – når hun i bogens første del fremstilles som et videbegærligt og intelligent barn (Marstrand-Jørgensen, 2020, s. 13, 26, 84, 96 og 113).

Skildringen af Margretes barndom er et eksempel på, hvordan Marstrand-Jørgensen har kunnet fikionalisere retrospektivt på baggrund af historisk kildemateriale. Her er ikke tale om fakta på samme måde som ved de to forrige typer, eftersom barnets personlighed

principielt hører under romanens fiktive diskurs. Alligevel er det faktuelle til stede som underliggende diskurs i kraft af brevet – og den voksne Margretes indflydelsesrige karakter i det hele taget – der danner fundament for dronningen i de første år af fortællingen.

Et andet fiktivt element er tjenestepigen Kerstin, som følger Margrete næsten hele romanen igennem. I sin biografi nævner Etting ikke noget om dronningens tjenestefolk ud fra det historiske kildemateriale, og jeg læser følgelig Kerstin som en fikcionaliseret karakter, der viser Margrete bag facaden, mennesket bag regenten, som læseren ellers ikke ville få kendskab til:

Kerstin ser på hende, og pigens blik tvinger en ærlighed frem i hende, som hun ikke engang bryder sig om [...]. Hvis ikke Kerstin stod og så sådan på hende, ville hun lettere kunne gengælde Lodehats blik, lettere sige noget mildt og overgivent, sno sig ud mellem forventninger og ord. (s. 575-576)

Tjenestepigen er med andre ord et retorisk greb til at give indsigt i det, Margrete ikke tænker om sig selv.

Det retoriske formål med Kerstins karakter er altså at portrættere dronningen – og under de fiktive elementer mener jeg, at portrættet rummer noget faktuel. Marstrand-Jørgensens ærinde er at skildre Margrete på baggrund af den historiske person, og her bruger hun fikcionalitet som greb gennem Kerstins fikcionaliserede karakter og hendes relation til dronningen. Det peger ikke i sig selv på faktualitet – men det fiktive repræsenterer en idé om den historiske Margrete, og heri består det faktuelle. Faktualiteten viser sig i tredje led, så at sige, fordi Marstrand-Jørgensen bruger karakteren til at åbne for Margretes indre, der formidler forfatterens forestilling om den virkelige dronning, hvis personlighed kun viser sig i glimt i de historiske kilder. I sidste ende afspejler tjenestepigen på den måde Marstrand-Jørgensens brug af den faktuelle diskurs.

Som et sidste eksempel på fiktive elementer vil jeg fremhæve romanens brug af varsler, der peger frem mod senere hændelser i handlingsforløbet: ”To dødsvarsler på så kort tid får det til at isne i kroppen [...]. Margrete ligger længe vågen. Bare det ikke er et varsel for Oluf” (s. 342-343). Umiddelbart forekommer det naturligt for moderen og dronningen at frygte for sin kongesøns sikkerhed. Den historiske kendsgerning er imidlertid, at Oluf faktisk døde i en tidlig alder (Etting, 2021, s. 87), og derfor rummer det fiktive varsel et ekstra, faktuel lag –

nærværende i kraft af læserens potentielle viden om den faktiske historie, som forfatteren appellerer til.

De fiktive elementer, der kendetegner denne tredje type, har altså ikke følgeskab af tekstuelle faktualitetstegn til at signalere den lokale, faktuelle diskurs. Det faktuelle manifesterer sig udelukkende gennem værkets kontekst, hvor forfatter og læser har en gensidig forståelse af romanens historiske anker.

***Margrete I* som fikcionaliseret og faktualiseret fortælling**

Marstrand-Jørgensens konstruktion af fortællingens faktuelle diskurs er kompleks, fordi hun skruer op og ned for graden af faktualitet, der følgelig påvirker graden af fikcionalitet. Med typeinddelingen har jeg vist, hvordan den lokale, faktuelle diskurs bliver tiltagende indlejret i romanens globale, fiktive diskurs fra første til sidste type.

Spørgsmålet er da, hvilket portræt forfatteren tegner af Margrete og hendes samtid med sin brug af fikcionalitet og faktualitet som kommunikative strategier. Romanens faktuelle diskurs er i første omgang et udtryk for fortællingens realhistoriske forlæg, og det historiske kommunikerer udførligt gennem de tre lokale typer fremhævet i analysen. Som jeg har peget på, benytter Marstrand-Jørgensen imidlertid også det faktuelle som et retorisk led i sin skildring af dronningen. Når Margrete sender sine rådgivere ud med et brev, drejer det sig i lige så høj grad om at skildre dronningens handlekraft og styrke i politiske situationer, som det handler om at gengive brevs historiske indhold. Forfatteren væver det fiktive portræt sammen med historiske oplysninger om Margrete, og på den måde bliver romanens karakter en inkarnation af den virkelige regent, som hun fremstilles i Ettings historiefaglige værk. For at vende tilbage til fikcionalitetsskalaen foreslået af Nielsen og kolleger befinder *Margrete I* sig relativt langt fra skalaens globale pol i sin detaljerede formidling af den faktiske historie. Den samlede grad af fikcionalitet er således lavere i sammenligning med andre historiske romaner, hvor det historiske snarere måtte tjene som afsæt for en mere fritstående, fiktiv fortælling. Og samtidig placerer Marstrand-Jørgensens værk sig ubestrideligt på skalaens globale halvdel i kraft af romanens globale, fiktive diskurs. I sidste ende er der tale om fiktion.

Faktualitet som kommunikativ strategi?

Jeg har forsøgt at give et nuanceret billede af *Margrete I* som et rum til at kommunikere historiske fakta, og en del af Marstrand-Jørgensens strategi er at veksle mellem tekstuelle faktualitetstegn og appel til læserens kontekstuelle forståelsesramme. I dette sidste afsnit vil

jeg uddybe spørgsmålet om tekst og kontekst og forholde mig diskuterende til faktualitet som analytisk tilgang.

I første omgang kan man sætte spørgsmålstejn ved, om det er at reducere fiktionen, når jeg med mit fokus på historiske fakta har læst romanen sammen med en historiefaglig biografi. Min interesse har været at belyse, hvordan Marstrand-Jørgensen rent formelt har båret sig ad med at kommunikere den faktiske historie om Margrete i sit fiktive værk. Det har været et spørgsmål om at undersøge det faktuelle som en integreret del af den fiktive diskurs og på den måde et greb til i sidste ende at afdække et hjørne af fiktionens kommunikative råderum. Jeg mener således, at Marstrand-Jørgensens måde at kommunikere fakta på gennem brugen af faktualitet og fikcionalitet i *Margrete I* fortæller noget om potentialet ved fiktion.

I anden omgang er det værd at overveje, om det er en svaghed ved faktualitet som tilgang at skulle læse to værker sammen. Jeg har defineret faktualitet som det omvendte af fikcionalitet ud fra Gjerlevsen og Niensens formulering: en kommunikativ strategi, hvor afsenderen bevidst signalerer, at der *ikke* er tale om noget opfundet. Spørgsmålet er, om det overhovedet lader sig gøre på et tekstuel niveau at signalere faktualitet på samme måde, som man ifølge Gjerlevsen og Nielsen kan signalere fikcionalitet. Gennem min analyse af *Margrete I* har jeg som nævnt peget på både tekstuelle og kontekstuelle faktualitetstejn. Om tekstuelle fikcionalitetstejn skriver de:

Like Walsh, we subscribe to a pragmatic notion of fictionality by which the interpretation of signs is dependent on the contextual framework, but we argue that this is not contrary to an idea that it is possible to look for, and find, textual signs that point to the fictional status of an utterance independent of contextual knowledge and paratextual markers. (2020, s. 25)

Hvis man skal følge den definatoriske logik, burde de tekstuelle tegn på faktualitet i sig selv være nok til at signalere en faktuel diskurs, men det mener jeg ikke, at de er i tilfældet med den historiske roman. De tekstuelle faktualitetstejn er her betingede af den kontekstuelle forventning om genrens realhistoriske elementer. Når læseren ser et årstal eller et stednavn i *Margrete I*, er det således i kraft af genreforventningen, at tegnene opfattes som signaler om en lokal, faktuel diskurs med forbindelse til det realhistoriske forlæg. I en anden kontekst kunne årstallet eller stednavnet være opfundet, og derfor kan tegnene ikke være selvstændige signaler om faktualitet i den historiske roman. Havde der omvendt været tale om et generisk

ikkefiktivt værk med en global, faktuel diskurs, ville et tekstuel fikcionalitetstegn være nok til at signalere ”the fictional status of an utterance independent of contextual knowledge and paratextual markers”, som Gjerlevsen og Nielsen formulerer det, og konteksten ville da først spille en rolle i fortolkningen af det fiktive udsagn (ibid.). Min pointe med denne sammenligning er at vise, hvordan faktualitetstegnene altså ikke kan optræde uafhængigt af ”paratextual markers” (ibid.).

Foruden parateksten kan faktualitetstegnene heller ikke optræde uafhængigt af den anden del af Gjerlevsen og Niensens formulering, nemlig læserens ”contextual knowledge” (ibid.). For at vende tilbage til spørgsmålet om at læse to værker sammen havde det ikke været muligt at pege på samtlige faktualitetstegn i *Margrete I* uden biografien, eftersom det har krævet en særlig forhåndsviden, der ligger uden for kommunikationskonteksten, at afdække den faktuelle diskurs. I anden type (2. fakta kommunikeret med fikcionalitet som form) og tredje type (3. fakta kommunikeret med fikcionalitet som indhold) har jeg identificeret passager med en stadig lavere grad af faktualitet, fremskrevet ved hjælp af fikcionalitet, som jeg ikke havde været i stand til at skelne uden at sammenholde romanen med Eittings fremstilling. Alt i alt havde min læsning været mindre nuanceret uden biografien, for da havde jeg ikke kunnet undersøge vekselvirkningen mellem faktualitet og fikcionalitet i de tilfælde, hvor den faktuelle diskurs er integreret i det fiktive.

Dernæst kan man så spørge, om faktualitet er betinget af et faktatjek. Et er, at et værk i sig selv signalerer en faktuel diskurs, som læseren forstår i kraft af kontekstuel viden og forventning til genren. Noget andet er at verificere diskursens faktuelle grundlag.² Ud fra Fludernik og Ryans definition af faktualitet burde afsenderens intention om at kommunikere fakta være tilstrækkelig. Hertil kan man spørge, hvordan det forholder sig, når faktualitet optræder som lokal diskurs i et fiktivt værk, hvor grænsen netop kan være sløret. Hvis det faktuelle her ikke kun afhænger af kommunikationssituationen, men også af læserens forhåndsviden, som jeg beskrev ovenfor, kan man overveje, om faktualitet grundlæggende er mindre autonom som retorisk strategi end fikcionalitet. I ”Factual Narration in Narratology” (2020) nævner Fludernik ”a factual pact” på linje med idéen om den autobiografiske eller den fiktive pagt, der rummer særlige forventninger mellem forfatter og læser om relationen mellem et værk og virkeligheden uden for værkets ramme. Man må tilsvarende

---

² Jeg har uundgåeligt gjort begge dele ud fra Eittings biografi. Ved at benytte biografien som kontekstuel forhåndsviden til at identificere faktuelle historiske elementer i *Margrete I* har jeg samtidig også bekræftet, at den faktuelle diskurs har historisk belæg.

kunne postulere ”a factual pact describing the default assumption that a text encountered as a history, critical essay or economic treatise is, by definition, taken to be making statements about the real world” (s. 62).

Fludernik forbinder efterfølgende pagten til Grices samarbejdsprincip: ”The factual pact is thus nothing but a different name for the Gricean maxim of quality” (ibid.). Som jeg beskrev i afsnittet om fikcionalitetsteori, er det udgangspunktet for Walshs retoriske koncept, at fikcionalitet som kommunikativ strategi ikke er betinget af maksimen om kvalitet (sandhed), men kun af maksimen om relevans. Hvis man følger Fluderniks ræsonnement, adskiller retorisk faktualitet sig fra retorisk fikcionalitet ved *ikke* at være løsrevet fra maksimen om sandhed. I det lys må svaret på mit spørgsmål om autonomi være ja: Ud fra Walshs retoriske perspektiv er faktualitet som retorisk strategi mindre autonom sammenlignet med fikcionalitet, eftersom faktualitet både er afhængig af relevansen og sandheden af et udsagn. Ved brug af fikcionalitet er afsenderen ikke på samme måde forpligtet af sandheden, men er derimod fri til at opfinde noget, der er relevant i kommunikationskonteksten. Ved faktualitet er afsenderen omvendt forpligtet af forventningen om udsagnets faktuelle grundlag. I min analyse af den faktuelle diskurs i *Margrete I* er det ikke kun udsagnets relevans for fortællingen, men også udsagnets sandhed, der er på spil, når Marstrand-Jørgensen signalerer faktualitet – og det er en konsekvens af sandhedsmaksimen, at jeg er afhængig af kontekstuel forhåndsviden i form af Eittings biografi for at kunne afdække samtlige faktuelle elementer i romanen.

Min undersøgelse af den historiske roman skulle gerne være et udtryk for værdien af et sandhedsbegreb, der opretholder grænsen mellem fakta og fiktion. Som retorisk koncept kan faktualitet – i kombination med fikcionalitet – bruges som et værktøj til at undersøge denne grænse mellem det faktuelle og det fiktive, og hvordan vi benytter os af den i vores måde at kommunikere med hinanden på. Og dette hvad enten det drejer sig om Kalmarunionens grundlæggelse, om dronning Margretes inderste tanker eller om noget et sted derimellem.

Referencer

- Cohn, D. (1990). Signposts of fictionality: A narratological perspective. *Poetics Today*, 11(4), 775-804.
- Culler, J. (2011). *Literary theory: A very short introduction* (2. udg.). Oxford University Press.
- Derrida, J. (1976). *Of grammatology*. The Johns Hopkins University Press.
- Derrida, J. (1978). *Writing and difference*. Routledge & Kegan Paul.

- Doran, R. (2015). Editor's introduction. I R. Doran (red.), *Philosophy of history after Hayden White* (s. 13-43). Bloomsbury Publishing Plc.
- Etting, V. (2021). *Margrete 1. En regent og hendes samtid* (4. udg.). Gyldendal.
- Fleishman, A. (1971). *The English historical novel: Walter Scott to Virginia Woolf*. The Johns Hopkins University Press.
- Fludernik, M. (2020). Factual narration in narratology. I M. Fludernik & M.L. Ryan (red.), *Narrative factuality: A handbook* (s. 51-74). De Gruyter.
- Fludernik, M., & Ryan, M.L. (2020). Factual narrative: An Introduction. I M. Fludernik & M.L. Ryan (red.), *Narrative factuality: A handbook* (s. 1-26). De Gruyter.
- Gjerlevsen, S.Z. (2020). Inventing history: Fictionality in the historical novel in Britain and Denmark. I H.S. Nielsen & M. Fludernik (red.), *Travelling concepts: New fictionality studies* (s. 115-135). Peter Lang.
- Gjerlevsen, S.Z., & Nielsen, H.S. (2020). Distinguishing fictionality. I C.A. Maagaard, D. Schäbler & M.W. Lundholt (red.), *Exploring Fictionality: Conceptions, Test Cases, Discussions* (s. 19-39). University Press of Southern Denmark.
- Gjerlevsen, S., Møller, A.H., & Møller, L. (2019). Redaktionelt forord. *Passage. Tidsskrift for litteratur og kritik*, 34(81), 4-8.
- Hvidtfeldt, K., & Nielsen, H.S. (2019). Forord. Fiktionalitet, faktualitet og *fake news*. *K&K Kultur og Klasse*, 47(128), 1-10.
- Iggers, G.G. (2005). *Historiography in the twentieth century: From scientific objectivity to the postmodern challenge* (2. udg.). Wesleyan University Press.
- Kindt, T. (2008). Back to classical narratology: Why narrative theory should not bother too much about the narrative turn. I L.Å. Skalin (red.), *narrativity, fictionality, and literariness: The narrative turn and the study of literary fiction* (s. 25-36). Örebro University.
- Korhonen, K. (2006). General introduction. I K. Korhonen (red.), *Tropes for the past: Hayden White and the history / Literature debate* (s. 9-20). BRILL.
- Kuukkanen, J. (2015). *Postnarrativist philosophy of historiography*. Palgrave Macmillan.
- Lukacs, G. (1976). *The historical novel*. Penguin.
- Marstrand-Jørgensen, A. L. (2020). *Margrete I*. Gyldendal.
- Maxwell, R. (2009). *The historical novel in Europe, 1650-1950*. Cambridge University Press.
- Nielsen, H.S., Phelan, J., & Walsh, R. (2015a). Ten theses about fictionality. *Narrative*, 23(1), 61-73.
- Nielsen, H.S., Phelan, J., & Walsh, R. (2015b) Fictionality as rhetoric: A response to Paul Dawson. *Narrative*, 23(1), 101-111.
- Pold, V.N., & Zetterberg-Nielsen, S. (under udgivelse). Fiktionalitet i idéhistorie. I C. Andersen, V.N. Pold & S. Zetterberg-Nielsen (red.), *Idéhistorie og litteratur*. Baggrund.
- Shaw, H.E. (1983). *The forms of historical fiction: Sir Walter Scott and his successors*. Cornell University Press.
- Walsh, R. (2007). *The rhetoric of fictionality: Narrative theory and the idea of fiction*. The Ohio State University Press.

- Waugh, P. (2001). Postmodernism. I C. Knellwolf & C. Norris (red.), *The Cambridge History of Literary Criticism. Volume IX. Twentieth-Century Historical, Philosophical and Psychological Perspectives* (s. 289-306). Cambridge University Press.
- White, H. (1973). *Metahistory. The historical imagination in nineteenth-century Europe*. The Johns Hopkins University Press.
- White, H. (1978). *Tropics of discourse: Essays in cultural criticism*. The Johns Hopkins University Press.
- Zetterberg-Nielsen, H., & Zetterberg-Nielsen, S. (2019, 19. december). *Fictionality*. Oxford Research Encyclopedias, Literature. Hentet 20. marts 2022 på: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.1061>.